

ETAPELE DEZVOLTĂRII COMPORTAMENTULUI PROSOCIAL LA COPIII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

STAGES OF PROSOCIAL BEHAVIOR DEVELOPMENT IN YOUNG SCHOOL-AGE CHILDREN

Ana-Maria BEȘU, prof. învățământ primar,
LT „Dimitrie Leonida” Piatra-Neamț, România
ORCID: 0000-0001-8875-8497
maria_maty31@yahoo.com

Ana-Maria BESU, Primary School Teacher,
”Dimitrie Leonida” TH School, Piatra-Neamț, Romania

CZU: 316.627-053.5

DOI: 10.46727/c.v2.21-22-03-2024.p160-165

Abstract. The proposed article explores the importance and evolution of prosocial behavior during middle childhood, focusing on the significant contributions of prestigious researchers: Albert Bandura, Carol Gilligan, Martin Hoffman, and Nancy Eisenberg. In this developmental stage, children face a series of social and emotional challenges, and educators play an essential role in guiding this process. By analyzing the theories and research of these experts, the article provides a comprehensive perspective on how children develop socioemotional skills and prosocial behaviors. Concepts such as social learning, gender perspectives, empathy, altruism, and emotional self-regulation are explored, highlighting their importance in shaping healthy prosocial behavior. The article also suggests ways to promote socioemotional development in educational environments, offering a useful guide for educators and parents to support children in developing a strong prosocial behavior during middle childhood.

Keywords: prosocial behavior, moral understanding, empathy, emotional self-regulation, socioemotional competencies, altruism, theory of mind, gender perspectives.

De-a lungul decadelor, cercetarea în domeniul dezvoltării morale și a comportamentului prosocial la copii a fost subiectul unui interes considerabil. Studiile privind teoriile de învățare socială, procesele afective și cognitive implicate în internalizarea morală, precum și factorii care influențează comportamentul prosocial au contribuit la înțelegerea complexității dezvoltării prosociale. Această introducere sintetizează contribuțiile semnificative ale unor cercetători precum Albert Bandura, Martin L. Hoffman, Carol Gilligan și Nancy Eisenberg, care și-au dedicat carierele explorării diverselor aspecte ale dezvoltării morale și prosociale la copii.

Albert Bandura, un pionier în domeniul teoriei învățării sociale, a evidențiat importanța modelării comportamentului în dezvoltarea abilităților sociale ale copiilor. În studiul său din 1960, "Social Learning Theory," Bandura a subliniat că copiii dobândesc abilități sociale prin observarea și imitarea comportamentelor adulte. În contextul comportamentului prosocial, acest lucru implică preluarea atitudinilor și acțiunilor pozitive, cum ar fi ajutorarea și partajarea, prin intermediul modelelor sociale din mediul lor.

I. Etapa de copilărie timpurie (6-7 ani), potrivit cercetărilor lui Martin Hoffman, este caracterizată de dezvoltarea înțelegerii morale și a empatiei. Această etapă marchează începutul explorării copiilor în ceea ce privește regulile morale și manifestarea unei creșteri a empatiei și altruismului. Iată o detaliere cu termeni specifici pedagogiei pentru această etapă:

Înțelegerea morală. În această perioadă, copiii încep să înțeleagă regulile morale de bază, Hoffman, M. L. (1983) [7]. Ei încep să dezvolte o conștientizare a ceea ce este corect și greșit, bazată pe normele sociale și valorile transmise de adulți și comunitatea lor.

Dezvoltarea empatiei. Hoffman susține că empatia este centrală în dezvoltarea morală, manifestată prin capacitatea de a simți și înțelege emoțiile altora, Hoffman, M. L. (2000) [14]. Copiii încep să manifeste capacitatea de a simți și de a înțelege emoțiile altora, ceea ce contribuie la dezvoltarea comportamentelor prosociale.

Dezvoltarea altruismului. Altruismul implică acțiuni dezinteresate în beneficiul altora, manifestându-se prin gesturi de ajutor și preocupare pentru bunăstarea celor din jur, Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989) [8]. În această etapă, copiii încep să arate gesturi de ajutor și să manifeste preocupare pentru bunăstarea celor din jur.

Motivația Prosocială. Hoffman explorează motivația prosocială, adică dorința de a ajuta și de a împărtăși cu ceilalți, Hoffman, M. L. (1983) [7]. În această etapă, această motivație începe să se dezvolte, iar pedagogii pot încuraja și consolida aceste comportamente.

Teoria dezvoltării morale a empatiei. Hoffman a dezvoltat teoria potrivit căreia dezvoltarea morală este strâns legată de dezvoltarea empatiei, Hoffman, M. L. (2000) [14]. Înțelegerea emoțiilor altora și capacitatea de a resimți suferința lor sunt esențiale pentru dezvoltarea unei perspective prosociale.

Tablul 1. Dezvoltarea morală și empatiei în copilărie timpurie din perspectiva cercetătorului Martin Hoffman

Elemente educaționale	Descriere
Înțelegerea morală	Explorarea regulilor morale de bază
Dezvoltarea empatiei	Promovarea capacității de a simți și înțelege emoțiile altora
Dezvoltarea altruismului	Încurajarea gesturilor de ajutor și manifestarea preocupării pentru ceilalți
Motivația prosocială	Stimularea dorinței de a ajuta și împărtăși cu ceilalți

„Teoria durerii”, Hoffman a introdus conceptul de "teorie a durerii", susținând că empatia față de suferința altora este un factor esențial în apariția comportamentelor prosociale, Hoffman, M. L. (2000). Pedagogii pot utiliza această teorie pentru a explica copiilor impactul suferinței asupra celor din jur și importanța implicării în acțiuni prosociale.

Promovarea comportamentelor prosociale prin exemple și discuții. Pedagogii ar trebui să ofere exemple pozitive și să discute cu copiii despre situații în care manifestarea empatiei și a comportamentelor prosociale aduce beneficii pentru toți membrii comunității.

Furnizarea de feedback și încurajare pozitivă. Copiii ar trebui să primească feedback pozitiv atunci când manifestă comportamente prosociale, ceea ce îi va motiva să continue să se comporte altruist și empatic.

În această etapă, pedagogii au rolul de a facilita dezvoltarea înțelegerii morale, a empatiei și a comportamentelor prosociale, oferind orientare și susținere în cadrul unui mediu educațional pozitiv și interactiv.

II. Etapa de copilărie mijlocie (6-8 ani) este crucială pentru dezvoltarea comportamentului prosocial, iar contribuția lui Albert Bandura și teoria sa socială cognitivă a avut un impact semnificativ în înțelegerea acestui proces.

Învățarea socială în această etapă, copiii încep să învețe comportamente sociale prin observarea și imitarea celor din jurul lor, Bandura, A. (1977) [5]. Acesta susține că procesul de învățare socială implică observarea modelelor și reproducerea comportamentelor observate.

Modelarea comportamentului prosocial pe care le observă la adulți, părinți, sau în mediul lor social, Bandura, A. (1965) [1]. Exemple pot include ajutorul acordat altor copii, împărțirea și colaborarea în jocuri sau sarcini.

Dezvoltarea empatiei. În această etapă, copiii încep să dezvolte empatie, adică capacitatea de a simți și înțelege emoțiile altor persoane, Bandura, A., & Menlove, F. L. (1968) [3]. Acest aspect este esențial pentru comportamentul prosocial, deoarece îi motivează pe copii să își exprime grijile și să ajute la rezolvarea problemelor altora.

Copiii învață să vadă situațiile din perspectiva celorlalți și să își dezvolte o înțelegere a gândirii și sentimentelor altora. Această abilitate sprijină dezvoltarea unei comunicări eficiente și promovează înțelegerea reciprocă.

Tabelul 2. Stimularea comportamentului prosocial în perioada copilăriei mijlocii din perspectiva cercetătorului Albert Bandura

Elemente Educaționale	Descriere
Modelarea comportamentului prosocial	Prezentarea și exemplificarea activă a comportamentelor pozitive, precum ajutorarea și partajarea, în mediul educațional.
Exerciții de rol	Jocuri structurate care permit copiilor să experimenteze și să practice comportamente prosociale într-un mediu sigur și ghidat.
Discuții și feedback pozitiv	Dezbateri în cadrul grupului cu privire la importanța și consecințele comportamentelor prosociale, oferind feedback pozitiv pentru aceste acțiuni.
Expunere repetată la modele pozitive	Organizarea activităților și a situațiilor care expun copiii la modele pozitive, inclusiv exemple de comportamente prosociale, pentru a consolida învățarea socială.
Oportunități pentru practică și reflecție	Crearea de situații în care copiii pot pune în aplicare și practica comportamentele prosociale, urmate de discuții și auto-reflecții asupra experiențelor lor.

Teoria socială cognitivă și experimentele cu „Bobo Doll”

Albert Bandura a efectuat studii celebre, cum ar fi experimentele cu "Bobo Doll", care au arătat că copiii pot învăța comportamente prin observarea modelelor. În acest experiment, copiii care au fost expuși la adulți care manifestau comportamente agresive au imitat acele comportamente când li s-a dat ocazia.

Implicarea în activități cooperative. În această etapă, se promovează activitățile cooperative în cadrul grupului de vârstă. Jocurile și activitățile care implică colaborarea îi ajută pe copii să își dezvolte abilitățile sociale și prosociale.

Supravegherea și ghidarea adultă. Un aspect important este implicarea adulților în supravegherea și ghidarea comportamentelor copiilor. Prin furnizarea unui model prosocial și oferirea de feedback și încurajare, adulții pot influența pozitiv dezvoltarea comportamentului prosocial.

III. Etapa de copilărie târzie (9-10 ani) Copilăria târzie, în special în intervalul de vârstă de 9-10 ani, reprezintă o perioadă crucială în dezvoltarea morală a copiilor. Carol

Gilligan, în lucrarea sa "In a Different Voice," a adus contribuții semnificative la înțelegerea acestei etape, abordând perspectiva de gen și teoria eticii feminine.

Dezvoltarea morală. În copilăria târzie, se observă o consolidare și o extindere a înțelegerii morale a copiilor, Carol Gilligan "In a Different Voice" (1982) [6]. Ei încep să dezvolte o conștientizare mai profundă a normelor sociale și a valorilor morale.

Conștientizarea impactului comportamentului asupra altora. Copiii încep să înțeleagă consecințele și impactul comportamentului lor asupra celorlalți, Carol Gilligan "In a Different Voice" (1982) Această conștientizare este esențială pentru dezvoltarea responsabilității sociale și a comportamentului prosocial.

Promovarea perspectivei de gen. Gilligan a evidențiat importanța luării în considerare a perspectivelor de gen în studiile de moralitate, Carol Gilligan "In a Different Voice" (1982) Acesta a susținut că femeile și bărbații pot adopta abordări morale diferite, iar pedagogii ar trebui să fie conștienți de această diversitate și să promoveze egalitatea de gen.

Studiile de moralitate și prosocialitate. Gilligan a abordat aspecte specifice legate de **etica feminină** și a argumentat că femeile pot avea o abordare morală diferită, mai orientată spre relații și îngrijire. Acest aspect adaugă o perspectivă unică în studiile de moralitate și prosocialitate.

Tabelul 3. Dezvoltarea morală și comportamentul prosocial în copilăria târzie din perspectiva cercetătorului Carol Gilligan

Elemente Educaționale	Descriere
Dezvoltarea morală și conștientizarea impactului comportamentului	Dezbateri etice și discuții deschise despre valori.
Promovarea perspectivei de gen	Activități de grup care abordează stereotipurile de gen Lecturi și discuții care evidențiază realizările femeilor
Empatia și Altruismul	Activități de voluntariat și proiecte care dezvoltă empatia Promovarea atitudinilor prosociale în relațiile interpersonale

Lucrarea "In a Different Voice" reprezintă o contribuție semnificativă a lui Gilligan în care argumentează pentru o abordare etică distinctă, bazată pe perspectiva feminină. Ea a evidențiat importanța relațiilor și a eticii grijii în dezvoltarea morală.

Teoria eticii feminine. Gilligan a dezvoltat teoria eticii feminine care susține că abordarea morală a femeilor se concentrează mai mult pe relații, îngrijire și responsabilitate față de ceilalți. Aceasta reprezintă o schimbare față de tradiționala teorie a dezvoltării morale propusă de Lawrence Kohlberg.

Susținerea dezvoltării identității de gen pozitive. În această etapă pedagogii ar trebui să creeze un mediu care să sprijine dezvoltarea unei identități de gen pozitive, promovând egalitatea și încurajând copiii să explore și să înțeleagă diversitatea de gen.

În această etapă, copiii dezvoltă o înțelegere mai profundă a morții și încep să-și consolideze propriile lor valori și principii morale, iar pedagogii au rolul de a ghida această evoluție și de a promova comportamentele prosociale într-un context sensibil la perspectivele de gen.

IV. În etapa de copilărie mijlocie (8-10 ani), Nancy Eisenberg se concentrează pe autoreglarea emoțională și prosocialitate. Această perioadă este crucială pentru dezvoltarea

abilităților socioemoționale și a comportamentelor prosociale. Iată o detaliere cu termeni specifici pedagogiei pentru această etapă:

Autoreglarea emoțională se referă la abilitatea copiilor de a gestiona și regla propriile lor emoții, Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Eggum, N. D. (2010) [13]. Pedagogii pot sprijini această dezvoltare prin furnizarea de strategii de reglare a emoțiilor și prin crearea unui mediu în care copiii să învețe să recunoască și să facă față emoțiilor lor.

Prosocialitatea

Eisenberg se concentrează pe dezvoltarea comportamentelor prosociale, care includ acte de ajutor, împărțire, cooperare și alte comportamente care au impact pozitiv asupra celorlalți, Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989) [8]. Pedagogii pot încuraja prosocialitatea prin modelarea comportamentului prosocial și prin susținerea și recompensarea acestor comportamente.

Competențe socioemoționale aceste competențe includ înțelegerea emoțiilor proprii și ale altora, capacitatea de a citi și interpreta limbajul nonverbal și dezvoltarea abilităților de comunicare eficientă, Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006) [11]. Pedagogii pot promova aceste competențe prin activități și exerciții care implică recunoașterea și exprimarea emoțiilor, precum și prin promovarea comunicării sănătoase în relații.

Cercetare extinsă asupra dezvoltării emoționale și a prosocialității. Nancy Eisenberg a efectuat cercetări extinse în domeniul dezvoltării emoționale și a prosocialității, contribuind la înțelegerea proceselor psihologice care stau la baza comportamentelor prosociale, Eisenberg, N., & Lennon, R. (1983) [9]. Această cercetare oferă pedagogilor perspective și strategii bazate pe dovezi pentru a sprijini dezvoltarea socioemoțională a copiilor.

Tabelul 4. Autoreglarea emoțională și prosocialitatea în etapa copilăriei mijlocii din perspectiva cercetătorului Nancy Eisenberg
Promovarea empatiei și a perspectivei sociale:

Elemente educaționale	Descriere
Autoreglarea emoțională	Furnizarea de strategii de reglare a emoțiilor Crearea unui mediu pentru recunoașterea și gestionarea emoțiilor
Prosocialitatea și modelarea comportamentului	Modelarea și încurajarea comportamentului prosocial. Sprijinirea și recompensarea actelor prosociale.
Competențe socioemoționale	Activități pentru recunoașterea și exprimarea emoțiilor. Promovarea comunicării sănătoase în relații.
Promovarea Empatiei și a Perspectivei Sociale	Activități pentru dezvoltarea empatiei și înțelegerii perspectivelor sociale
Încurajarea comunicării deschise Implicarea părinților în dezvoltare	Crearea unui mediu sigur și susținător pentru exprimarea deschisă a emoțiilor și comunicarea eficientă. Colaborarea strânsă cu părinții pentru asigurarea continuității între mediile de acasă și școală în dezvoltarea socioemoțională.

Pedagogii pot utiliza activități care să promoveze dezvoltarea empatiei și a înțelegerii perspectivei sociale. Aceste activități pot include discuții despre experiențele altora și jocuri de rol pentru a ajuta copiii să vadă lumea din diverse perspective.

Încurajarea comunicării deschise. Un aspect important în această etapă este încurajarea copiilor să-și exprime emoțiile și să comunice deschis, acestea pot crea un mediu sigur și susținător pentru a promova comunicarea și relațiile pozitive între copii.

Implicarea părinților în dezvoltarea socioemoțională. Colaborarea strânsă cu părinții este crucială pentru a asigura o dezvoltare socioemoțională sănătoasă. Pedagogii pot oferi informații și resurse părinților pentru a încuraja autoreglarea emoțională și comportamentele prosoziale și pentru a crea continuitate între mediile de acasă și școală.

Prin abordarea acestor aspecte, pedagogii pot contribui semnificativ la dezvoltarea autoreglării emoționale și prosocialității în etapa de copilărie mijlocie.

Aceste metode și procedee sunt adaptate pentru a se potrivi vârstei și nivelului de înțelegere a copiilor din clasele primare I-IV, încurajându-i să învețe și să manifeste comportamente prosoziale într-un mod distractiv și interactiv.

BIBLIOGRAFIE

1. Bandura, A. (1965). "Influence of models' reinforcement contingencies on the acquisition of imitative responses."
2. Bandura, A. (1971). "Social Learning Theory." *Journal of General Psychology*.
3. Bandura, A. (1977). "Social Learning Theory."
4. Bandura, A., & Menlove, F. L. (1968). "Some social determinants of self-monitoring reinforcement systems."
5. Bandura, A., Ross, D., & Ross, S. A. (1963). "Imitation of film-mediated aggressive models."
6. Carol Gilligan (1982). "In a Different Voice."
7. Eisenberg, N. (2000). "Emotion, regulation, and moral development."
8. Eisenberg, N., & Mussen, P. H. (1989). "The Roots of Prosocial Behavior in Children."
9. Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). "Prosocial Development."
10. Eisenberg, N., Lennon, R. (1983). "Sex differences in empathy and related capacities." *Psychological Bulletin*.
11. Eisenberg, N., Morris, A. S. (2003). "Moral Cognitions and Prosocial Responding in Adolescence."
12. Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Eggum, N. D. (2010). "Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment."
13. Hoffman, M. L. (1983). "Affective and cognitive processes in moral internalization." *Developmental Psychology*.
14. Hoffman, M. L. (2000). "Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice."